

Overheid is nodig bij bouw energiezuinige huizen

Nederland loopt achter in het energiezuiniger maken van woningen, meldde deze krant recent. De teneur van het artikel was: technisch kan het al, waarom dan aarzelen? De werkelijkheid is iets weerbarstiger: de bouwsector kan het organisatorisch nog niet aan. Als Nederland wil, kan het hierin een leidende positie verwerven.

VRIJPLAATS

door Henk de Vries

Nederland was het eerste land in de wereld dat eisen stelde aan energiezuinigheid van woningen. Per huis moet op basis van het ontwerp de 'energieprestatie' worden uitgerekend. De berekeningsmethode is vastgelegd in normen, ontwikkeld door commissies van het Nederlands Normalisatie-instituut waarin alle belanghebbende partijen konden meedoen. De bovengrens wordt bepaald door de minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu (VROM). De eisen zijn al een paar keer aangescherpt. Elke keer vormt een aanscherping aanleiding voor veel geklaag in de sector, maar telkens blijkt het toch mogelijk te zijn om energiezuiniger te bouwen. Uit onderzoek naar bouwvergunningen van enkele honderden huizen, blijkt dat na elke aanscherping de meeste scores vlak onder de nieuwe bovengrens blijven.

De meeste kopers van huizen hebben niet al te veel interesse in energiezuinigheid, ze zijn al lang blij dat ze een nieuwbouwwoning kunnen kopen. Ook de bouwers van de woningen nemen weinig initiatief; extra energiebesparing maakt de woning duurder en dat is ongunstig voor de verkoopbaarheid. Uit de markt komt dus weinig initiatief voor energiebesparing en daarom is een actieve rol van de overheid nodig. De laatste tien jaar is het ministerie van VROM weinig doortastend geweest en inmiddels lopen we achter op andere landen.

De branche-organisatie Bouwend Nederland verwacht veel van samenwerking. Die samenwerking komt er niet vanzelf. Alleen als de overheid strengere eisen stelt, wordt de sector gedwongen tot meer samenwerking. En samenwerking is inderdaad

nodig.

Extreme scheiding

Kenmerkend voor de bouw is een extreme scheiding tussen ontwerp (door architect) en uitvoering (door bouwbedrijven). Verder wordt er gewerkt met een groot aantal onderaannemers en toeleveranciers. Er is dus een groot aantal verschillende bedrijven betrokken bij het bouwen van een huis. Bij een volgend bouwproject is er weer een andere combinatie van bedrijven. Door deze losse relaties is het lastig om te innoveren. Er is wel innovatie bij producenten van bouwmaterialen en systemen, maar weinig innovatie in het bouwen van huizen als geheel. Bij de eerste aanscherpingen van de energieprestatie-eisen was dat geen probleem, aan die eisen kon worden voldaan door combinaties van betere materialen en systemen, bijvoorbeeld beter isolatiemateriaal en verwarmingsketels met hoger rendement. Maar verdergaande energiebesparing, om te komen tot energieneutrale huizen, is pas mogelijk als er andere systemen worden geïnstalleerd, bijvoorbeeld voor zonne-energie en voor opslag van warmte in de bodem. Dan zijn complexe systemen nodig en het hele huis moet op een andere manier worden ontworpen. Dat betekent dat de traditionele, 'losse' manier van samenwerken niet meer voldoet, zowel bij het ontwerpen als het bouwen is de expertise nodig van specialisten op het gebied van systemen. Prof. A. van Hal, hoogleraar duurzaam bouwen aan de TU Delft, raadt daarom aan dat een deskundige het bouwproces controleert en begeleidt (*Nederlands Dagblad* 12 juni). Dat is inderdaad een goede oplossing.

Standaardwoningen

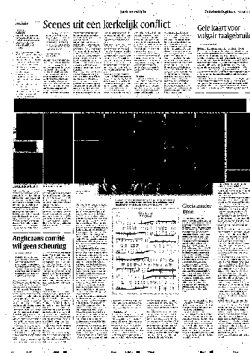
Er zijn nog drie andere mogelijkheden. De eerste is het bouwen van 'standaardwoningen' – het ontwerp moet dan onder deskundige begeleiding aan alle energiezuinigheidseisen voldoen en vervolgens wordt op basis van dat ene ontwerp telkens opnieuw gebouwd. Dat is wellicht saai, maar wel doeltreffend en het geeft bedrijven de mogelijkheid om toch nog door te gaan met de losse manier van samenwerking en door schaalvoordelen blijven de bouwkosten beheersbaar.

De tweede mogelijkheid ligt in het integreren van losse bedrijven in een samenwerkingsverband van bedrijven dat herhaald samenwerkt en zo gezamenlijk tot steeds betere resultaten weet te komen.

Een derde mogelijkheid is om maatregelen op energiegebied uit te besteden. Naast de woningen is er dan in de wijk een energie-installatie die ontworpen, gebouwd en gerund wordt door een apart bedrijf. Hierbij valt te denken aan energie-opwekking (zon, wind), aardwarmte, warmte-krachtkoppeling (huizen verwarmen met warmte die vrijkomt bij andere processen), opslag van warm water (voor verwarming in koude perioden) en van koel water (voor koeling in de zomer).

Eisen aanscherpen

Om de sector de tijd te geven over te schakelen naar deze nieuwe organisatievormen is het wenselijk om stap voor stap de eisen verder aan te scherpen. Uiterlijk in 2020 zou er dan de eis moeten zijn dat alle nieuwbouwwoningen energieneutraal gebouwd worden. Als de overheid helderheid geeft over het tijdpad, kan het bedrijfsleven erop inspelen. Bedrijven die dit niet kunnen meemaken, gaan failliet, voor andere bedrijven ontstaan nieuwe mogelijkheden. Door schaalvoordelen blijven de kosten van de energiebesparing binnen de perken. De door Van Hal voorgestelde subsidies zijn volgens mij niet nodig – die leiden tot tijdelijke voordelen voor bepaalde technologieën, waardoor de gezonde concurrentie tussen verschillende technologieën wordt gehinderd. Bovendien leiden subsidies tot bureaucratie en extra kosten voor de

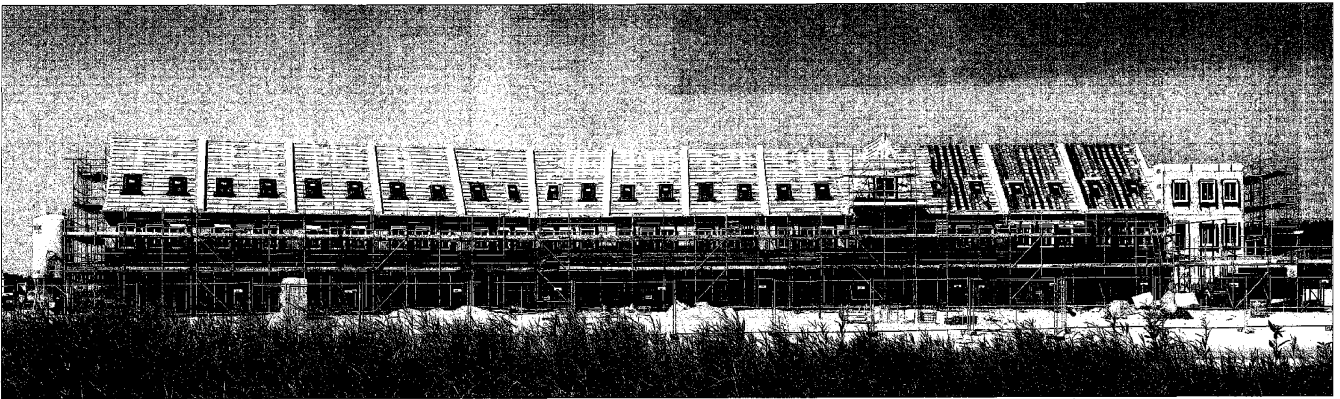

overheid. Voor beide is momenteel moeilijk politiek draagvlak te vinden. Snelheid is geboden. Niet alleen om eerder energiebesparing te realiseren, maar ook vanwege de positie van Nederlandse bedrijven op de Europese markt. Als Nederland voorop loopt in het stellen van eisen, wordt innovatie in Nederland gestimuleerd en kunnen innovatieve bedrijven vervolgens exporteren. Dat is eerder gebeurd op het gebied van bodemsanering. Omdat de Nederlandse overheid eerder dan

buitenlandse overheden eisen stelde en de via het Nederlands Normalisatie-instituut ontwikkelde meetmethoden vervolgens Europees werden overgenomen, ontstond een exportmarkt voor Nederlandse bodemsaneringsbedrijven. Windenergie is een voorbeeld van het omgekeerde – Nederland had de technische kennis, maar omdat de overheid niet doorzette terwijl dat in Denemarken wel gebeurde, zit veel industrie nu in dat land en niet in Nederland. Alle aanleiding dus voor actief

overheidsbeleid. Hopelijk weet Bouwend Nederland over haar eigen schaduw heen te stappen en laat zij haar kortzichtige opstelling varen. De voordelen liggen voor het oprapen. Overigens, nog meer milieuwinst is te behalen bij het verbeteren van bestaande woningen.

Dr.ir. H.J. de Vries is universitair hoofddocent standaardisatie en normalisatie aan de Rotterdam School of Management, Erasmus Universiteit.

Energiezuinig en toch rendabel huizen neerzetten kan, ook al is het wat saai. Je moet dan standaardwoningen bouwen op basis van alle energiezuigheidseisen en vervolgens op basis van dat ene ontwerp telkens opnieuw bouwen. [foto ANP/Lex van Lieshout]